

UNDERVISNINGSMATERIAL 2

De mänskliga rättigheternas historia

Kyros cylinder (539 f.Kr.)

År 539 f.Kr. erövrade Kyros den store, den förste kungen av Persien (dagens Iran), den antika staden Babylon (i dagens Irak). Kyros domar, som nedtecknades på en cylinder som överlevt till våra dagar, är ytterst viktiga för mänskligheten och anses vara världens första människorättsstadga. Kyros befriade slavar, förkunnade att alla människor hade rätt att välja religion, införde jämlikhet mellan raserna m.m.

Magna Charta (1215)

Kung Johan av England, som hade brutit mot ett antal uråldriga lagar och sedvänjor enligt vilka England hade styrts, tvingades år 1215 av en del av sina undersåtar att skriva under Magna Charta, ett dokument som gjorde att han måste respektera vissa rättigheter. Bland dem fanns kyrkans rätt att slippa inblandning från regeringen samt alla medborgares rätt att äga och arva egendom och att skyddas mot orimliga skatter. Magna Charta införde rätten för änkor att välja att inte gifta om sig samt principerna om korrekta rättsförfaranden och likhet inför lagen. Den innehöll även bestämmelser om förbud mot mutor och tjänstefel av ämbetsmän.

Petition of Right (1628)

Petition of Right var en framställan om medborgerliga rättigheter som utarbetades av det engelska parlamentet 1628 och skickades till kung Karl I. Parlamentet hade vägrat att finansiera kungens impopulära utrikespolitik, vilket hade fått kungens ministär att utkräva tvångslån och stationera truppstyrkor i folks hem som en ekonomisk åtgärd. Godtyckliga gripanden och fängelsestraff för dem som motsatte sig denna politik gjorde parlamentet mycket fientligt inställt till kungen. Petition of Right tillkom på initiativ av Sir Edward Coke och hävdade fyra principer: (1) Inga skatter får utkrävas utan parlamentets samtycke. (2) Ingen undersåte får fängslas utan angiven orsak. (3) Inga soldater får inkvarteras hos medborgare. (4) Krigslagar får inte tillämpas i fredstid.

USA:s självständighetsförklaring (1776)

Självständighetsförklaringen, som godkändes av USA:s kongress 1776, var i själva verket en formell motivering till självständigheten från Storbritannien. Förklaringen betonade två teman: individuella rättigheter och rätten till revolution. Dessa idéer anammades allmänt av amerikanerna och spreds även internationellt, där de framför allt kom att påverka den franska revolutionen.

Bill of Rights (1791)

USA:s konstitution författades 1787. De första tio tilläggen till konstitutionen – Bill of Rights eller rättighetsförklaringen – började gälla den 15 december 1791, vilket begränsade den federala

regeringens makt i USA och skyddade alla medborgares rättigheter samt rättigheterna för dem som bor på eller besöker amerikanskt territorium. Bill of Rights skyddar yttrandefriheten, religionsfriheten, rätten att inneha och bära vapen, mötesfriheten och friheten att lämna in en petition. Den förbjuder även oskäligt genomsökande och gripande, grymma och ovanliga straff och framtvungad bekännelse. Bland de rättsliga skydd som Bill of Rights ger finns förbudet för den federala regeringen att beröva någon person liv, frihet eller egendom utan ett korrekt rättsförfarande. I federala brottmål krävs det åtal av en åtalsjury för varje brott belagt med dödsstraff eller varje annan grov förbrytelse, det garanteras en skyndsamt offentlig rättegång med en opartisk jury i det distrikt där brottet begicks och en person får inte ställas till svars två gånger för samma brott.

Förklaringen om människans och medborgarens rättigheter (1789)

Förklaringen om människans och medborgarens rättigheter syftade till att störta den traditionella arvsmonarkin och ersätta den med nya institutioner enligt principer som var sprungna ur upplysningen, en filosofisk rörelse på 1700-talet. År 1789 lyckades det franska folket avskaffa monarkin och lägga grunden till den första franska republiken, vilket snart följdes av förklaringen om människans och medborgarens rättigheter. Förklaringen kungör att alla medborgare ska garanteras rättigheter i form av "frihet, egendom, trygghet och motstånd mot förtryck". Den hävdar att behovet av lagar härstammar från det faktum att "... utövandet av varje människas naturliga rättigheter bara har de begränsningar som garanterar att andra samhällsmedlemmar åtnjuter samma rättigheter". Förklaringen betraktar således lagen som ett "uttryck för den allmänna viljan" vars syfte är att främja jämlikhet i fråga om rättigheter och att förbjuda "enbart sådana aktiviteter som är skadliga för samhället". Förklaringen talar om frihet i betydelsen religionsfrihet, pressfrihet och frihet från ett oskäligt styrelsesätt (exempelvis tortyr och censur).

Den första Genèvekonventionen (1864)

År 1864 deltog 16 europeiska länder och flera amerikanska stater i en konferens i Genève på inbjudan av Schweiz regering – förbundsrådet – och efter ett initiativ av Genèvekommittén. Den diplomatiska konferensen anordnades med målet att anta en konvention om behandling av sårade soldater i strid. Huvudprinciperna i konventionen, som behållits i de efterföljande Genèvekonventionerna, föreskrev en skyldighet att utan diskriminering ge vård åt sårade och sjuka militärer, att respektera sjukvårdstransporter och sjukvårdsutrustning och att märka sådana transporter och sådan utrustning med det karakteristiska röda korset mot vit bakgrund.

Förenta nationerna (1945)

När slutet av andra världskriget närmade sig låg städer över hela Europa och Asien i rykande ruiner. Miljoner människor var döda, ytterligare miljoner var hemlösa eller svalt. I april 1945 möttes delegater från 50 länder i San Francisco, fulla av optimism och hopp. Målsättningen för Förenta nationernas konferens var att skapa ett internationellt organ i syfte att främja fred och förhindra framtida krig. Organisationens ideal framlades i inledningen till dess föreslagna stadga: "Vi, de förenade nationernas folk, [är] beslutna att rädda kommande släktled undan krigets gissel, som två gånger under vår livstid tillfogat mänskligheten ousägliga lidanden". Stadgan för den nya organisationen, Förenta nationerna (FN), började gälla den 24 oktober 1945, ett datum som varje år firas som Förenta nationernas dag.

Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (1953)

Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna trädde i kraft 1953. Det var det första instrument som gav verkan åt vissa av rättigheterna i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och gjorde dem bindande. Dessutom infördes en skyddsmekanism i Strasbourg som skulle granska påstådda kränkningar av rättigheter och se till att konventionsstaterna fullgjorde sina skyldigheter enligt konventionen. Det var mot denna bakgrund som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna inrättades 1959. Varje person som anser att en konventionsstat kränkt hans eller hennes rättigheter enligt konventionen kan ta fallet till domstolen. Domslut om att kränkningar förekommit är bindande för de berörda staterna, som är skyldiga att verkställa dem.

Källa: Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
<http://www.echr.coe.int/pages/home.aspx?p=basictexts>